

# EL “SEMANARIO DE PALAMÓS” I LA SEVA INCIDÈNCIA EN LA PREMSA DE LA COMARCA DEL BAIX EMPORDÀ, EN EL DARRER QUART DEL SEGLE XIX

JOSEP PALLÍ I ROIG (†)

## PRÒLEG

Varen ser els setmanaris i altres publicacions culturals o de caire polític, escrits en català o castellà, i la majoria de les vegades en les dues llengües, els que més increment agafaren durant el darrer quart del segle passat com a conseqüència i resultat del moviment cultural que coneixem amb el nom de La Renaixença i no hi hagué ciutat o poble, una mica important de Catalunya, que no publiqués tard o d'hora el seu setmanari.

Al Baix Empordà se'n publicaren uns quants; només cal consultar *la Història de la premsa catalana* de Rafael Tassi per a fer-nos càrrec del nombre de publicacions que a partir de 1875 començaren a editar-se.<sup>1</sup>

És curiós, i per això ho remarquem, que la primera publicació d'un setmanari que es féu a Girona fou a l'any 1810; era la *Gaseta del Corregiment de Girona*, de quatre pàgines, editada sota els auspicis de l'exèrcit i el Govern General de Catalunya durant l'ocupació francesa.

Després, durant el període absolutista, Ferran VII va prohibir tota mena de premsa que no fos l'oficial i, de fet, fins després de la Constitució de 1876 no es pogué publicar amb unes certes garanties. Sembla que

<sup>1</sup> *Història de la premsa catalana* de Joan Torrent i Rafael Tassis d'Editorial Bruguera S.A.



3. - PALAMÓS. - Muelle comercial

Fins al moll comercial hi arribava el trenet. Autor: L. Roisin. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca

va ser *Lo Tap de Suro* de Figueres el primer que va sortir, en el 1876, i també la *Revista de Literatura Ciencia y Artes* de Girona, precursora de la *Revista de Gerona* (1878) i a partir de la dècada del 1880 ja són una colla els que trobem a tot Catalunya.

El *Semanario de Palamós* surt durant aquest període, i si bé no fou el primer, es pot considerar com un dels capdavanters; amb una categoria digna de remarcar en els dos anys i escaig que va publicar-se. Durant aquest període (1883-1886) va ser un fidel testimoni dels principals fets que s'escaigueren a passar a la vila, a la comarca i al món; dintre les seves possibilitats que en aquella època eren molt limitades.

En aquest període de temps varen produir-se uns fets, realment molt importants a escala internacional, com són una epidèmia de còlera i l'entrada de la fil·loxera al nostre país, que havien d'ocasionar un gran trastorn a l'economia agrícola, amb l'abandó per part dels pagesos dels masos de secà. Però per altra part els palamosins i els pobles de Palafrugell, la Bisbal, Flaçà i altres varen veure com s'iniciava la campanya i es convertia en realitat una vella aspiració de la comarca, el ferrocarril de via estreta que enllaçaria el port de Palamós amb l'altre tren que de Tarragona i Barcelona anava cap a França, tot passant pels pobles de Palafrugell, la Bisbal i Flaçà.

El *Semanario* ens informava cada setmana de tots els fets que s'ana-

ven esdevenint i podem seguir, gairebé dia a dia el pols de la vida del poble i treure'n les conclusions més suggestives. Llàstima que un mal dia es varen estroncar les notícies i tardaren uns quants anys fins que unes altres publicacions no tornaren a reprendre aquesta marxa. Gràcies a ell sabem quins eren els homes que es preocupaven per les coses més necessàries perquè el poble anés endavant; per l'ensenyança, per la sanitat, per combatre la crisi de la indústria surera, perquè les carreteres estiguessin transitables i els carrers arreglats, perquè el port pogués acollir el major nombre de vaixells, perquè el teatre funcionés, pels balls del Carnaval, pels envelats i les orquestres que hi hauria per la Festa Major, etc.

### COM ERA EL "SEMANARIO DE PALAMÓS"

El *Semanario de Palamós* va començar a publicar-se el dia 4 d'octubre del 1883, i va sortir ininterrompudament durant uns dos anys i escaig<sup>2</sup>: sortia tots els dijous de cada setmana, tenia vuit pàgines, valia 50 cèntims, era escrit en castellà però no hi mancava, gairebé mai, la seva poesia escrita en català i, a voltes, també algun article. Era en format de 300 x 200 mm, amb paper de diari de qualitat ordinària, no sempre la mateixa; a voltes millor i altres pitjors (que calia tractar amb molt de compte perquè s'estripaven fàcilment quan en varen treure les còpies). Tenia la redacció i administració al carrer Marina, núm. 13 i els 34 primers números foren impresos a Palafrugell, a la impremta del Sr. C. Vilasau del carrer Sant Antoni, núm. 6; però a partir del núm. 35 ja va ésser imprès a Palamós, a la impremta del setmanari que varen adequar a la mateixa redacció, és a dir, al carrer Marina, núm. 13. Es nota perfectament el canvi, tant pels caràcters del títol de *Semanario de Palamós*, com per les lletres de totes les primeres edicions que sortien bastant borroses i que a partir del núm. 39 ja han millorat i també el nom del *Semanario de Palamós* que torna a ser molt semblant al del principi.

En fou el primer director el Sr. August Pagès i Ortiz, home molt capacitat per a tota mena d'empreses i molt conegut a tota la comarca per haver estat el creador del ferrocarril de via estreta que va funcionar primer de Flaçà a Palamós; és en el moment que abandona el *Semanario* per a

<sup>2</sup> De fet, no hem pogut saber encara de cert quin va ser el darrer número del setmanari perquè els que han arribat a les nostres mans, gràcies a la gentilesa de la Sra. Dolors Radó, vda. de Caròs, estaven enquadernats en un sol volum, del núm. 1 de 4 d'octubre de 1883 al núm. 119 de 7 de gener de 1886; però després hem localitzat un altre número solt, el 134, de 22 d'abril del mateix any, que té el Sr. Josep Junqué de Palafrugell i que forçosament ha de ser dels últims.

dedicar-se al ferrocarril i passà a ser el nou director d'aquest periòdic el Sr. Adrià Álvarez (núm. 66 – 1r gener 1885).

N'era secretari el Sr. Fèlix Ribera i Cabruja, un jove que en aquells moments estava cursant la carrera de Dret Civil i Canònic, fill d'un dels principals prohoms de la vila; el Sr. Andreu Ribera i Mauri que va ser el principal puntal econòmic del *Semanario* juntament amb altres noms com eren les famílies Matas, Muntaner, Espinet, etc.

El Sr. August Pagès va saber escollir un bon equip de col·laboradors per ajudar-lo en la tasca de redactar el *Semanario*, i així trobem en primer lloc el Sr. Narcís Pagès i Prats, home d'una gran experiència en temes històrics, que ja havia col·laborat en la *Revista de Gerona* i era autor d'alguns llibres sobre dret rural, ja que també tenia la carrera de Dret i era assessor de marina.

Un altre personatge, que també va col·laborar assíduament, va ser el Dr. Càndid Figa i Piferrer, que era metge de Palamós i va cuidar-se de tots els articles de caire científic, escrits en un llenguatge molt entenedor per als profans.

El tercer factòtum, i potser el més popular, va ser el Sr. Francesc d'Assís Marull, jove poeta que es cuidava de publicar bona part de la seva collita pròpia, en versos, gairebé sempre en català, sobre temes populars propis de la vila.

El *Semanario* també tenia corresponsal a Barcelona que escrivia cada quinzena, el Sr. M. Prats i Tolosa, si bé va canviar a partir del núm. 15 i el substitueix el Sr. Enric Oliver, per poc temps ja que les cròniques que segueixen després venen firmades pel pseudònim de "Rugiero" fins al núm. 90 en què deixen de publicar-se.

A partir del núm. 7 també va tenir corresponsal a Madrid, que anava a càrrec d'un tal Sr. Juan Prats i Gimeno, que també feia alguna poesia amb el pseudònim "Canalejas". Aquestes cròniques només varen durar fins al núm. 26 i ja no es tornaren a publicar.

El *Semanario*, acostumava a publicar en la primera pàgina un article o editorial on es feia ressò dels temes més interessants de cada setmana, que anaven signats per La Redacción o no portaven cap firma.

A partir del núm. 5, ja comencen a sortir les "Històries de Palamós" que s'aniran publicant en números successius però no continuats, ja que a voltes deixen de sortir durant algun temps. Aquests articles són els que fa el Sr. Narcís Pagès, i podríem dir que són veritables capítols de la Història de Palamós; segurament les primeres que s'escriguren a la nostra vila.

"La Ciencia Amable" és una altra sèrie d'articles que es publicaven a les pàgines interiors, i que anaven a càrrec del Dr. Càndid Figa; eren uns

articles de divulgació científica escrits en una prosa molt amena que els feien molt entenedors per als profans i que tocaven temes molt diversos, com poden ser: els microbis, els minerals, l'astronomia, els terratrèmols, el còlera, visions de futur, etc.

Alternant aquests articles, i també dins les mateixes pàgines, es publicaven altres articles d'autors diversos com els pecats capitals, a càrrec del Sr. Plàcid Sagales i Serra; sobre economia, o sobre la crisi de la indústria surera, sobre sanitat, sobre Miguel de Cervantes, sobre ensenyança, a càrrec aquest últim del Sr. Dalmau Carles; el Codi Civil, impressions de viatges i d'alguns pobles d'Amèrica Llatina, agricultura, el port, la pesca, etc.

També alguns contes, més o menys verídics, però més aviat de caire sentimental (aquests contes aparegueren sobre tot quan va mancar material propi; és a dir, quan varen causar baixa alguns dels principals redactors, que va ser a partir del núm. 92).

Venien després les notícies en general que, amb el títol de GACE-TILLA, publicava tota mena d'esdeveniments que havien passat durant tota la setmana a Palamós, als pobles veïns, a la comarca i fins i tot a la resta del món; aquí hom hi troba de tot i cal anar-les llegint detingudament perquè estan barrejades. Són aquestes notícies les que ens ajuden a comprendre com era Palamós per aquells anys, perquè tan aviat ens parlen d'un carrers mal arreglats, de les rates de l'escorxador, d'escàndols d'embriacs a la plaça de St. Pere, d'una invasió d'alades, dels bunyols de St. Josep, de la plantació de plàtans a la carretera, de la reunió dels delegats possibilistes, dels resultats de les eleccions, d'un assassinat a St. Climent, d'unes intoxicacions, de la formació del nou Govern, de la mort d'Alfons XII, del Meridià Universal, d'una torre que s'està construint a París i que serà la més alta d'Europa, de la mort de Víctor Hugo, del Vesubi en erupció, de l'Encíclica del papa Lleó XIII, etc.

Hi ha unes festes durant l'any que mai passen desapercebudes pel *Semanario*, com són en primer lloc la Festa Major, que ja es prepara i s'anticipen unes setmanes abans els programes que es faran, sobretot les ballades de sardanes, els envelats, les orquestres que hi participaran, etc. Després hi ha les Festes de Nadal, Any Nou, Reis, i sobre tot el Carnaval. Els palamosins sempre han celebrat el Carnaval amb un entusiasme molt superior a totes les altres festes (excepte quan li han estat prohibides aquestes expansions, però fins i tot, després d'un llarg període que ha durat més d'una generació, han tornat a reproduir-se amb el mateix entusiasme de sempre).

El *Semanario* dedica moltes pàgines a comentar aquestes efemèrides i publica una colla de “corrandes” de les que es cantaven en la “cercavila” i dels balls que totes les societats recreatives anaven celebrant durant el període carnavalesc.

Anem a veure ara en què consistia la col·laboració literària que sostenia el *Semanario*. Si hem de dir la veritat, cal reconèixer que més aviat era escassa en el que fa referència als escrits en prosa i sobretot en català, tret d'algun article costumista del Sr. Dalmau Carles o del Sr. Marull, poc més hi podem trobar. En canvi són molt extenses les consideracions que es fan sobre Cervantes i la seva novel·la *La Galatea* però perquè hi troben unes connotacions amb la història del Palamós i el mateix Cervantes.

Però quan es tracta de publicar poesies la cosa canvia; és ací on el *Semanario* no es cansa de fer-nos conèixer una colla de versos, preferentment en català que va publicant a cada número i on surten uns quants poetes d'aquella generació, com són: Carles Aribau, Coll i Vehí, Víctor Balaguer, Serafí Soler (Pitarra), Joan Maragall, Frederic Rahola, Miquel Torroella, Dalmau Carles, Enric Oliver, Ferrant Agulló, J. Cama i Cirés, Santiago Camós, i sobretot el poeta per excel·lència, el que més versos ha vessat en aquestes pàgines del *Semanario*; ens referim al Sr. Francesc d'Assís Marull, del qual n'hem arribat a comptar uns 37, entre petits, mitjans i llargs; alguns d'ells de més de 80 ratlles.

No s'acaba ací la tasca del *Semanario*. Publica encara una altra secció que titula VARIETADES, on es contenen alguns acudits o petites historietes o també consells útils per a resoldre petits problemes de tipus domèstic.

Segueix després la secció d'endevinalles anomenades CHARADA que estaven molt de moda en aquella època i que consistien en uns petits versos que donaven les traces de les síl·labes que cal endevinar per a formar un nom de persona o cosa que és l'incògnita, la solució del qual venia en el proper número.

**Moviment del port:** és la relació de tots els vaixells que havien entrat i sortit en el període d'una setmana, amb el nom del vaixell, hora d'entrada, tones, nom del capità, mena de càrrega i destinatari.

**Registre civil:** amb el nombre de naixements, defuncions i casaments de Palamós, però no sempre s'especifiquen els noms.

**Estació meteorològica:** amb totes les oscil·lacions baromètriques, termomètriques, direcció del vent, força, classes de núvols, estat de la mar, pluviòmetre i observacions més importants de tot el mes, dia per dia.

I a la darrera pàgina venien els anuncis, alguns d'ells molt curiosos



Vista del port des del promontori del Pedró. Autor desconegut. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

per la mena de productes que es venien en els comerços de la vila i la forma d'anunciar-los, o els gravats que els acompanyaven.

Aquest és en síntesi el contingut d'un número del *Semanario de Palamós* però hi ha molt més per a examinar si volem fer-nos càrrec de tot allò que ens va explicant cada setmana.

Per a desglossar el seu contingut, i poder separar els diferents temes que s'hi tracten, hem confeccionat un índex on hem reunit, per ordre alfabètic, les matèries que hem considerat més interessants i de les quals només especificarem alguns dels temes, si bé tenim una relació completa de tot allò que hi hem trobat que posem a disposició d'aquell que ens ho demani perquè és molt extens i no creiem convenient publicar-ho ací ja que hi ha tema per a fer més d'un article.

Intentarem però fer una breu ressenya de tot allò que hem considerat més important i que pot fer-nos comprendre quina va ser la missió que va desenvolupar el *Semanario de Palamós* en el període de temps que va sortir; molt curt si es té en compte la seva durada però molt interessant i suggeriu si es tenen en compte els fets que en tan curt període de temps varen esdevenir-se en el nostre país i de quina manera van condicionar aquells palamosins, que eren els nostres avis, l'esdevenir d'un poble que estimaven i que volien que fos cada vegada millor, per a ells i per a les generacions futures.

És estudiant la nostra història i sospesant els fets que ens han portat

als èxits i fracassos que s'han donat a tots els pobles com s'aprèn a evitar-ne de nous, com es comprenen els errors i els homes que involuntàriament en foren la causa i també conèixent aquells que varen treballar i aconseguiren el triomf i avui els tenim oblidats que aprendrem a estimar el nostre poble i la nostra gent.

## QUINS FOREN ELS MOTTUS O LES CAUSES PER QUÈ VA SORTIR EL "SEMANARIO"

Palamós tenia, cap a l'any 1883, uns 3.000 habitants; havia crescut considerablement des de mitjan segle, si tenim en compte que després de la ruïna i desolació que va deixar la Guerra del Francès la població havia quedat molt reduïda. Però, a causa de la puixança que experimentà el poble gràcies a la indústria tapera quan varen instal·lar-se les primeres fàbriques mogudes a vapor, el poble va començar a créixer perquè hi acudiren moltes famílies de pobles de l'interior de la comarca, sobretot ara que el país començava a respirar una tongada de relativa estabilitat política i ja havien quedat enrere les lluites fratricides. Per altra part, la gent ja havia perdut la por que en altre temps oferien les viles o pobles de mar exposades a la pirateria o a les bombes dels projectils dels vaixells de guerra enemics que tantes vegades havien sembrat el pànic entre els seus pacífics habitants.

Palamós era un poble tranquil que oferia una acollidora hospitalitat a tots els que hi anaven a treballar. Amb la seva gran badia, oberta cap a ponent, i el seu port que servia de redós a les embarcacions els dies que bufava el llevant traïdor, també va atraure moltes famílies de pescadors vingudes de la part de Tarragona i fins i tot de Castelló.

Situat, el poble, sobre un promontori suau que s'endinsa cap al mar, tot formant unes precioses cales i penya-segats, té també unes platges delicioses amb una sorra molt fina i neta, que permet banyar-s'hi sense perdre peu massa aviat; per altra part també permet practicar la pesca a tots els aficionats que disposin d'una petita embarcació, o bé d'una canya des de dalt estant d'una roca.

L'ideal de tot obrer català de tenir la seva caseta i l'hortet era factible ja en aquells anys quan Palamós començava a estendre's cap al pla, on es construïen casetes unifamiliars molt econòmiques.

És aquest el Palamós que trobem a finals del segle passat, quan va sortir el setmanari.

Anem a veure ara quins en varen ser els seus promotors: per una part, hi havia unes famílies benestants que disposaven d'uns capitals propis, aconseguits amb el comerç amb Amèrica, que havien realitzat



en uns moments en què el colonialisme havia facilitat la possibilitat de no-lliejar unes embarcacions, més o menys grans, que una colla de drassanes establertes a tot el llarg de la costa es cuidaven de bastir i després de fer uns quants viatges, si hom disposava de bona salut, molt d'empenta i bona sort, es podia anar doblant el capital a cada viatge i retirar-se tranquil·lament dins la seva caseta de cara al mar. Aquests eren els que la gent anomenava els "americanus" o indians i que tant abundaven encara a principis del segle, també ho eren aquells que no tenint vocació marinera havien anat a Amèrica a cercar fortuna negociant amb ultramarins o creant empreses on s'explotava la mà d'obra barata per a fabricar sucre o rom amb les plantacions o "ingenios" de canya del mateix nom. Tots tenien el mateix objectiu: recollir una bona fortuna en pocs anys i retirar-se al poble que els havia vist néixer per a poder fruir de les seves rendes.

Altres no varen necessitar emigrar; eren els grans propietaris de les suredes de l'Empordà i de la comarca de la Selva que amb les pelades periòdiques de les alzines sureres i la seva comercialització tenien assegurades unes bones rendes, gent de mentalitat conservadora, molt diferent dels anteriors però amb el mateix afany de diners.

Amb la industrialització dels taps de suro varen anant-se acabant els petits artesans que treballaven a casa seva i es treien unes bones setmanades gràcies al treball acurat de les seves mans, no estaven en condicions de competir amb les organitzacions comercials que aviat varen anar introduint unes quantes empreses amb capitals estrangers vingudes de França, Anglaterra, Alemanya i fins dels Estats Units.

Aviat aquesta competència va motivar un excés d'oferta i es començaren a entreveure alguns símptomes de crisi i això va fer que alguns homes es sentissin preocupats.

Però Palamós, que havia crescut, s'havia beneficiat d'aquesta industrialització i tenia unes condicions òptimes per a competir, donada la seva situació geogràfica, sols li mancava un mitjà de transport que facilités l'intercanvi de matèries primeres i també dels productes manufacturats en les dues direccions; és a dir, de l'interior cap al port i d'aquest cap a l'interior i això ho podia resoldre perfectament una línia de ferrocarril, el mitjà més ràpid de transport que es coneixia aleshores.

Aquest mitjà, que feia temps que s'havia anat estenent per tot el món, encara no havia arribat a la comarca tot i que teníem una línia de ferrocarril que passava molt a prop i que havia començat als anys 1848 anant de Barcelona a Mataró i posteriorment fins a França passant pel poble de Flaçà, a uns 40 km de Palamós. Però res hi havia previst en aquest sentit per part de l'Estat ni tampoc per cap empresa comercial.

Per fortuna hi havia a la comarca un home amb visió de futur i amb un

entusiasme i capacitat per a portar-ho a cap; aquest home fou el Sr. August Pagès i Ortiz, que ja feia temps que tenia aquesta idea a la seva ment i va voler comunicar-la a tots els que creia que podien entendre'l.

Primerament va posar-se en comunicació amb els prohoms més influents de la comarca, principalment amb els de Palamós i possiblement d'aquests contactes va néixer la idea de crear un mitjà de divulgació per a poder comunicar-se amb la gent mitjanament culta del país per a inculcar-los-hi les seves idees sobre com entenia que havia d'enfocar-se la qüestió.

Ja hem dit, al començament d'aquesta memòria, com a Catalunya començaven a prodigar-se les publicacions setmanals a la majoria de pobles que sentien inquietuds culturals per a fer renéixer la llengua i defensar les nostres institucions tot treballant per a millorar, el que aleshores era una ambició comú, és a dir: El Progrés. (així, tal com sona, en majúscula).

D'aquesta manera va néixer el *Semanario de Palamós* finançat pels prohoms de la vila, principalment pel Sr. Andreu Ribera i per tant condicionat a servir també els interessos de la classe dominant; però per a no suscitar recels ja va declarar-se des d'un principi apolític i per tant que no donaria cabuda a cap manifestació d'aquesta mena.

Vegem però com ens ho fa saber el mateix *Semanario*.

#### NUESTRO PROPÓSITO

“Repetidas veces se había concebido el proyecto de fundar un periódico en nuestra villa, y otras tantas se había desistido de la idea ante dificultades que parecían insuperables. Hoy adelantamos un paso más, llevándolo a realización, no sabemos si contando demasiado con nuestras fuerzas y con el favor del público, pero de seguro guiados por nuestro buen deseo y con firme voluntad de contribuir hasta donde se nos alcance a la difusión de las luces y al mayor progreso moral y material de esta villa y de su comarca.

Procuraremos con todo esmero que nada aparezca en nuestro *Semanario* que pueda ofender la moral ni les sentimientos religiosos, nada que contribuya a exacerbar las candentes pasiones políticas o a excitar o sostener escisiones locales, nada, en fin, de irritantes ni molestas personalidades.

Pondrá el *Semanario* de Palamós especial cuidado, como es natural, en consignar todas aquellas noticias e indicaciones que puedan interesar a nuestros convecinos en general o a nuestros paisanos residentes en otros países.

Fuera de esto, en nuestro interés está, como en nuestro deseo, procurar que tenga el periódico la mayor utilidad y la posible amabilidad; pero más amigos de cumplir que de prometer lo que acaso no estaría a nuestro alcance, preferimos guardar sobre este punto prudente silencio, remitiéndonos a los hechos, que darán la medida de nuestras fuerzas. Esperamos, sin embargo, que no nos faltará la colaboración de apreciables amigos que nos la han ofrecido espontáneamente, de algunos a quienes la hemos pedido, y de otros a quienes ofrecemos mediante esta invitación general nuestras columnas por si tienen a bien honrarlas con sus producciones.

El Ayuntamiento de esta villa, cualesquiera que sean las personas que sucesivamente le compongan, y las Autoridades todas podrán contar buena voluntad de prestarles el leve apoyo que nos sea posible para su prestigio en el buen desempeño de las funciones que estén a su cargo; los estimularemos cuando convenga, y si se hiciere precisa alguna vez la censura, pondremos mucho cuidado en exponerla con la debida moderación y sin acrimonia.

Concluimos solicitando el apoyo de nuestros paisanos y convecinos, y dirigiendo un cariñoso saludo a la prensa periódica en general, y muy especialmente a los apreciables colegas que en S. Feliu de Guíxols, en Palafrugell y en otras poblaciones de la provincia de Gerona llenan una misión análoga a la que nosotros en día este empezamos a ejercer. La Redacción"

## ALTRES SETMANARIS O PUBLICACIONS QUE ES REBIEN A LA REDACCIÓ DEL "SEMANARIO DE PALAMÓS"

El setmanari mantenia correspondència amb uns quants setmanaris que sortien als pobles veïns, a la comarca, arreu de Catalunya i fins i tot a l'estranger.

Alguns d'aquests setmanaris havien sortit abans que ho fes aquest, altres ho varen fer després i molt pocs varen durar gaire més de dos anys però en sortien de nous cada any i així s'anaven rellevant entre els seus lectors. Per a tenir una idea de com era la premsa en aquella època cal fullejar-ne algun d'ells però ja hem dit que també es pot consultar el llibre de Rafael Tassi *Història de la premsa catalana* on es dona una extensa informació si bé hem pogut comprovar que no totes les dades són fiables.

Entre els pobles veïns que primer varen tenir premsa setmanal hi figura *El Eco Guixolense* que data del 1878 i que es retira el 27 de juliol de 1884 per a donar pas a *El Bajo Ampurdán* que apareix, també a Sant Feliu, el primer d'agost del mateix 1884.

A Palafrugell també tenen una premsa de llarga tradició i de les primeres del Baix Empordà perquè *El Palafrugellense* ja es publicava quan va sortir de Palamós però va deixar de publicar-se el 12 d'abril de 1885 i va durar uns tres anys. *El Eco Bisbalense* va sortir el primer de març de 1885 o sigui, any i mig més tard.

En canvi a Calonge encara va tardar uns quants anys a sortir una premsa local; segons la Història de la premsa catalana no va ser fins al 1909 i es titulava *Lo Trapacer Calongí*.

De Girona ciutat, es rebia *La Revista de Gerona* que era una de les millors publicacions que s'han fet a Catalunya i que tenia un primer antecedent a la *Revista de Literatura Ciencia y Arte* que va aparèixer el 1876 i va passar el 1878 a ser *La revista de Gerona*. Tenia una colla de col·laboradors molt bons (entre ells hi figurava el Sr. Narcís Pagès que



A la zona de la Planassa, s'hi trobaven instal·lacions i serveis marítims. Autor: Fototipia Madriuguera. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

també ho era del setmanari de Palamós). També es rebia *El Demócrata*, *La Federación*, *La Lucha* i *Lo Rossiñol*.

Figueres ha estat sempre una de les ciutats on s'han editat més publicacions de tota mena i en aquell temps enviaven al *Semanario* tres diferents periòdics: *La Unión*, *El Ampurdán* i després *La Tramontana* i encara més endavant *El Buen Criterio*.

A Barcelona en sortien una colla però els que mantenien correspondència amb el *Semanario* cren *Art i Literatura* d'una gran qualitat, segons manifesten des de la redacció, i després n'hi ha de tota mena com: *El Eco de la Producción*, *Fomento de la Producción Española*, *El porvenir de la Industria*, *La Publicidad*, *La Zapatería Ilustrada*, *La Gaceta de Cataluña*, *La Gaceta de la Industria*, *La Voz de Cataluña*, *El Hipódromo Cómico*, *El Excursionista*, *La Jornada*, *La Vanguardia*, *El Barcelonés*, *El Diario de Barcelona*, *El Monitor*, *El Fusilis* (publicació humorística) i *Industria e Invenciones*.

Després venen una colla de publicacions de diferents pobles de Catalunya com:

- El Montsacopa* d'Olot
- La Voz del Pirineo* de Puigcerdà
- El Llorentense* de Lloret de Mar
- El Conciliador* i la *Revista de Sabadell*

*El Bergadan i La Reforma Bergadana*

*La Veu de Montserrat* de Vic

*El Andresense* de Sant Andreu del Colomar

*El Eco de Badalona*

*El Gubernamental* de Tarragona

*Crónica de Reus* i *Revista del Centro de Lecturas* de Reus

*La Escuela Educativa* de Menorca

Segueixen després els de Madrid: *El Correu de España*, *El Moltín*, *El Consultor de los Ayuntamientos*, *La Veterinaria Española*, *La Discusión*, *El Comercio Ibérico* que passa després a ser *La Democracia Monàrquica*, *El Mundo Comercial* i *La Reforma* que substitueix a *El Justiciero* i després *La Correspondencia de España*.

De Sevilla *El Comercio Andaluz*, *La Locomotora*, *La Caza* i *El Lunes*

De Badajoz, *El Eco de los Agrimensores*

De Granada, *La Lealtad*

De Zaragoza, *El Intransigente*

De Gijón, *El Comercio*

De Ceuta, *El Eco de Ceuta*

De Mayagüez (Puerto Rico), *El Anunciador Comercial*

De L'Havana, *L'Almogaver*

També ens consta que a la redacció del *Semanario* arribaven alguns diaris francesos *Le Temps* i també d'Anglaterra, *The Times* així com d'Alemanya i Bèlgica.

Les relacions amb la premsa dels pobles veïns no sempre era tan cordial com pot semblar i així podem veure com en el núm. 10, del dia 6 de desembre de 1883 *el Semanario* se sent picat en el seu amor propi perquè *El Palafrugellense* li vol donar uns certs consells amb un aire que vol amagar una certa superioritat i això no ho poden tolerar els de Palamós; veieu com va anar:

#### AMIGOS, PERO NO DOCTRINOS

En cuanto salió a la luz pública nuestro Semanario empezó "El Palafrugellense" a tomar con nosotros cierto aire pedagógico, cubriéndonos de inmerecidos y excesivos elogios, pero deslizando ya consejos y advertencias amistosas, que podían, sin embargo, denotar una superioridad algo impertinente, de la cual no quisimos darnos por enterados.

En su número de 25 de noviembre se permitió tratarnos como vieron nuestros lectores en el nuestro del 29, y a lo que allí contestamos ha replicado con otro artículo que lleva por epígrafe: <<Vim, vi repel-lere liceo>>, lo cual, prescindiendo de las comas del guión, significa que <<es lícito repeler

la fuerza con la fuerza>>; tema bastante expresivo para dar idea del tono de todo el escrito.

Como nosotros podemos alguna vez entrar en discusiones, pero nunca en discusiones, pero nunca en disputas, renunciamos a continuar la polémica iniciada por nuestro colega, aunque dándole antes una explicación de aquellas palabras nuestras <<La autoridad que en la materia (la corcho taponera) tiene el colega es bastante para infundir alguna confianza, no sólo en nosotros, sino en el país>>. Si hubiésemos afirmado que sus simples dichos eran <<irecuasables>>, hubiera podido tomarse, entre amigos o de inferior a superior como lisonja, entre adversarios en discusión como burla o sarcasmos: limitándonos a hablar de <<alguna confianza>>, era claro que escribíamos en serio, que usábamos una expresión siempre cortés, además de merecida en este caso.

Con esto concluimos, advirtiéndolo a “El Palafrugellense” que deseamos su amistad, si nos la quiere dispensar todavía, pero no nos resignamos a la condición de doctinos. Y ni una palabra más, hoy ni mañana.

I tot va quedar així. No va passar res més perquè, en el fons, sempre hi ha hagut bastant bona amistat entre els dos pobles veïns. Però no va passar així amb els guixolencs; es veu que entre Palamós i Sant Feliu les divergències ja vénen de molt més lluny i a la més mínima ja s’agafaven per qualsevol cosa com va passar per dues vegades en el període que va sortir el *Semanario*.

La primera vegada va ser amb motiu d’un article publicat per *El Bajo Ampurdán* de mitjan d’octubre de 1884 sobre l’error econòmic que representava el projecte de ferrocarril de Palamós a Flaçà, que va sortir precisament quan el *Semanario de Palamós* estava en plena campanya de promoció per a captar els accionistes que havien d’ajudar a cobrir totes les despeses que representaria una obra d’aquesta envergadura i que acabava de ser aprovada des de Madrid.

El *Semanario* va contestar àiradament el dia 30 d’octubre en la portada del núm. 57 amb un article que deia:

#### HABLEMOS CLARO

En cabeza del último número de *El Bajo Ampurdán* ha venido un artículo fechado en La Bisbal, dirigido al parecer a sacar de su error a los que esperan ir a Flaçà sobre raíles, como no sea para dentro de un par de siglos.

El articulista, que se ostenta o se disfraza con las letras R. X., sin duda muy aficionado a la frase – El país por el país – y temeroso de que se le recuerden, se apresura a manifestar que no es aplicable en este caso; que es, por el contrario, un error económico en esta suerte de negocios.

No es el señor R. X. contrario a la idea del tranvía, antes bien está anhelando que se realice, y al ver aplicada en la Gaceta la Real orden de concesión y en los momentos precisos de estarse verificando la suscripción de acciones, publica sus sentimiento y sus ideas en los términos siguiente.

...Ojalá, pues lo deseamos vivamente, las dignísimas personas que han planteado la cuestión del tranvía lleven a cabo su patriótica idea. Pero, tenemos un presentimiento triste: la necesidad de una vía férrea, carril o tranvía, es manifiesta, cada día mayor y más sentida, pero, el país es incapaz de cumplirla.

Esta incapacidad material, a nuestro modo de ver, se basa en la repartición de la riqueza y aún de las fortunas en nuestra comarca.

El Bajo Ampurdán que se encuentra, comparado con otras regiones de Cataluña, dichosamente en un general bienestar, no tiene (dada la clase de su industria y la repartición de la propiedad) en gran número las grandísimas fortunas particulares ni las poderosas empresas fabriles con las cuales brilla por ejemplo el Vallés, la comarca de Sitges y Vilanova y otras poblaciones y comarcas catalanas. De aquí la dificultad material del buen éxito de tales empresas cuando, como en las hasta ahora anunciadas, se parte del principio de realizar la construcción con los medios que el país ofrezca, y viene a ser un error económico, el concepto patriótico -del país por el país- en esta suerte de negocios.

Lamenta luego el articulista que el ferrocarril de Mataró se hubiese desviado de la costa desde Blanes y concluye diciendo:

De esto ha nacido esta situación anormal, que sólo podrá corregirse o solventarse, cuando mejoradas las condiciones financieras de España hay quien dirija aquí los ojos y vengan los capitales concentrados en otras partes a emplearse en la explotación de esta idea, en nuestro concepto fecunda, y se realice el carril o el tranvía como descamos, sin entrar ahora en la discusión de pormenores que puedan ensanchar o reducir su desarrollo.

Ya lo ve el país: hemos de esperar pacientemente, primero que mejoren las condiciones financieras de España, y después que los capitalistas de otras partes fijen en nosotros sus ojos misericordioso y vengán a -explotar la idea de nuestra felicidad.

Pero esto no es, afortunadamente, más que la opinión del articulista bisbalense, y nosotros vamos a evidenciar todo lo contrario, partiendo de dos bases que no necesitamos demostrar a las personas del país, porque de su verdad están todas bien persuadidas: la primera es que nadie pone en duda la utilidad del tranvía, ni nadie, salvo alguno que otro que tema se amengüe su actual negocio personal, deja de desear su realización con vivo anhelo; la segunda que la obra sería productiva y daría un resultado altamente remunerador para los capitales invertidos en llevarla a efecto. Esto último lo reconoce el mismo articulista a quien contestamos, que la califica de fecunda, y otra cosa no podía hacer ningún bisbalense, viendo todos los días la multitud de carruajes que cruzan por aquella villa y en los de mercado o ferias el aumento casi increíble de los mismos.

Sólo una cuestión tenemos, pues, que examinar, la de se hay o no hay dinero; y en este punto también el mismo articulista nos facilita el camino. En nuestro país no hay grandísimas fortunas en número considerable, pero hay un bienestar general. Esto dice el Sr. R. X., y esto repetimos nosotros, aunque sacando consecuencias diferentes.

La construcción de las grandes líneas de tranvías, como la de los ferrocarriles ordinarios, requiere por su índole, más todavía que por su coste,

la concurrencia de muchos capitalistas relativamente grandes, medianos y chicos, sin que tengamos noticia de ninguno que pertenezca a un solo individuo. Y su explotación tampoco puede ser beneficiosa sino donde existe un bienestar general. Ningún millonario se atrevería a construir de su cuenta exclusiva el tranvía, aunque sólo debiese invertir una pequeñísima parte de su capital y a su vez fuera nulo el tráfico y ruinoso la explotación, si nuestro país contase con algunas docenas de ricachos, y aún que fuese con algunos centenares de ellos, estando el resto del país sumido en la miseria; porque sabido es que valen más muchos pocos que pocos muchos. Este bienestar general es el que ocasiona el inmenso tráfico de nuestra carretera y el que sostendrá principalmente la beneficiosa explotación del tranvía.

Y para salir de dudas, vamos a cuentas.

¿No hay entre todos los pueblos interesados en el tranvía muchos más de una docena de propietarios y de otra docena de capitalistas o rentistas que puedan sin grande esfuerzo suscribirse individualmente por 5000 duros o más, pagaderos a plazos? Pues con sólo las dos docenas y sin excederse ninguno de la cuota indicada, tendríamos ya los 120.000 duros.

¿No hay en el país otras 24 personas que podrían suscribirse por dos mil duros? ¿No hay 30 que podrían tomar cada uno diez acciones de a 500 pesetas, y 300 personas que tomando de una a nueve y saliendo por término medio a dos suscribiesen otras 600 acciones? Pues las cantidades indicadas ascienden a 250.000 duros, suma más que suficiente para asegurar la más rápida y económica realización de la proyectada mejora sin tomas a préstamo ni quedar debiendo una sola peseta.

¿Se nos tachará todavía de exagerados? Entonces nos permitiremos una observación. La población y la riqueza de la Bisbal no son dobles, y más que la población y la riqueza de Palamós? Pues bien: en Palamós se abrió la suscripción a las nueve de la noche del día 27, y siete de los presentes, la encabezaron con la suma, en junto, de 410 acciones, o sea más de 200.000 pesetas, cerrándose algunos minutos después con un total de 560 acciones, que a las 24 horas habían aumentado hasta 640, sin contar lo que se tiene por cierto que aumentará aún promedio de personas que habían podido ser invitadas todavía. ¿No es evidente, después de esto, que con sólo tomar la Bisbal una parte proporcionalmente igual a Palamós habría necesidad de moderar algo el entusiasmo de entre ambos pueblos para que pudiesen tener alguna participación los demás? ¿No es evidente para todos los que están algo versados en estos asuntos que con hacer la Bisbal lo mismo, no proporcional sino numéricamente, que Palamós, habría ya con estas dos suscripciones base más sólida, para empezar a funcionar con todo desahogo, que no han tenido grandísima parte en las Sociedades de ferrocarriles existentes? Y sin embargo, ¿es poco lo que podría esperarse todavía de Palafrugell, de Begur, de Calonge, de Moneús, de Corçà, de Fitor y de tantos otros pueblos interesados?

Ahora es ya una verdad indiscutible que el país puede, y le conviene, construir por sí mismo el tranvía, teniendo para ello recursos, todas las facilidades de seguridad completa. El proyecto está aprobado; la adjudicación decretada y a disposición del país, no solo sin primas sino hasta con notable rebaja de los gastos preciso; la suscripción de acciones alcanza ya una cifra



considerable; y el país puede, por medio de la Junta que designe de entre los mayores accionistas, disponer libremente de su dinero para la construcción y ordenar después la administración. Si desprecia esta ocasión única y estas condiciones inverosímiles; si no se deja obcecar por los que al retraerse de contribuir no quieren confesar los motivos personales que a ello les incitan, ni acaso dejar de estorbar que otros lo hagan, aun que hayan de acudir a coincidencias rebuscadas y a indicaciones calumniosas destituidas de todo fundamento, entonces... entonces el país será bien digno de lástima, y no podrá quejarse de las desgracias que le sobrevengan.

Hoy puede: sólo falta saber si quiere con bastante decisión o en generalidad suficiente; y tenga también entendido que las circunstancias de hoy no se repetirán jamás.

Reproducímos con toda claridad, probablemente por última vez, nuestras palabras de días atrás: AHORA O NUNCA.

Aquest article, que era l'editorial del *Semanario*, no anava firmat però tot fa suposar que fou redactat pel Sr. August Pagès, ja que al mateix temps que contraataca a *El Bajo Ampurdán* fa una exposició ben eloqüent de tots els avantatges que creu ha de reportar el ferrocarril i convidava a tots a participar-hi, com un deure de ciutadania o, ... potser d'amor propi, en tancar amb el rotund - ¡Ahora o nunca!

I la polèmica va continuar perquè els de Sant Feliu també tenien el seu d'amor propi i així, el dia 30 de novembre varen contestar a aquest *Setmanari* amb un altre article<sup>3</sup> -que ens agradaria poder reproduir-.

Però només sabem el que ens diu el *Semanario* en el seu núm. 63 primera pàgina:

#### AL PERIÓDICO "EL BAJO AMPURDÁN"

Con no poca extrañeza leímos el suelto que en su número de 30 del mes pasado dedica nuestro apreciable colega guixolense al "Tranvía de Flaçà a Palamós"; verdadero libelo, que no creemos original de la Redacción, aunque lo parezca por su forma externa, sino de aquel Sr. R.X. con quien hubimos de contener ya algunas semanas atrás.

Lleva el articulista su longanimidad hasta el extremo de participarnos por medio del <<"El Bajo Ampurdán" que para no entorpecer la suscripción de acciones suspenderá tratar del tranvía interfin se realice aquella suscripción, que ha de demostrar si el país puede satisfacer por si solo la necesidad de construir una vía férrea.>>. Después será otra cosa: cuando la suscripción se halle adelantada y no puedan influir en ella los escritos del autor, tratará este de <<los errores técnicos y las equivocaciones económicas del proyecto>>.

Pero ¿qué otros medios podría encontrar el articulista para engañar bobos y poner en guardia a los recelosos que aquella preterición, y sobre todo des-

<sup>3</sup> Aquest article d'*El Bajo Ampurdán* està reproduït en el *Semanario de Palamós* tan sols parcialment, cosa molt lamentable i és per aquest motiu que pensem llegir-lo així que tinguem ocasió.

pués de la decisiva demostración práctica que resulta de la constitución de la Compañía anónima “Tranvía del Bajo Ampurdán” domiciliada en Palamós, con capitales –verdad de gente del país y con un Consejo de Administración cuyos individuos han nacido todos en el país y que se interesan ellos solos por 41.000 duros, es decir, más de la quinta parte, no de lo suscrito, sino de todo el capital social? ¿Qué podría decir el libelista contra todo esto, si debía salir de sus sibilíticas reticencias? Y ¿qué para atacar las condiciones técnicas de un proyecto que comprobado minuciosamente sobre el terreno por ingeniero tan conocido en esta provincia y tan bien reputado como Don Grabriel March, obtuvo favorable dictamen oficial de éste y sucesivamente de su no menos digno jefe don Mariano Rodríguez de Castro, de la Junta Superior Consultiva de Obras Públicas y de la Dirección General, y en último lugar la aprobación del Ministerio de Fomento? Contra tan autorizados pareceres, contra lo que señalan todos los libros, contra todo lo que ofrecen todos los constructores de locomotoras y demás material ¿qué hay ni que puede haber, fuera de... la reticencia de un libelista anónimo?

Habla enseguida el articulito del deseo de que se realice en el Bajo Ampurdán un proyecto de vía férrea, cualquiera que sea, y añade: - ahora u otro día porque no admitimos por mucho que valga el concesionario del tranvía, la arrogante frase del “Seminario de Palamós” de que ahora o nunca una obra de esta clase se llevará a cabo>>. ¿No es verdad que cualquiera que esto lea entenderá que nuestro “Seminario” ha incurrido en la estupidez de decir que no hay ni habrá más que la persona a quien se alude capaz de llevar a efecto una vía férrea en nuestro país?

Pues véase lo que textualmente dijimos en el pasaje que se quiere adular:

Ací hi torna a haver transcrit una part de l'article que hem publicat anteriorment del núm. 57 p. on diu: <<Ahora es ya una verdad indiscutible... fins a ... nuestras palabras de días atrás ahora o nunca.>>

¿No es inaudito que hay habido valor para estampar una ofensa personal de tal calibre y tan sin objeto, no provocada, y bajo supuestos cuya absoluta falsedad es tan fácilmente demostrable? Y sin embargo, a renglón seguido invoca el escritor su buena fe, ¡y hasta nos pide muestras de la nuestra y - que hablemos claro publicando todas las condiciones mediante las cuales se subastó la vía a favor del concesionario-!

¿Con que derecho, ni con que pretexto siquiera, se nos puede pedir esa publicación costosa y sin utilidad? ¿Qué tienen que ver las condiciones de una subasta acordada por el Gobierno, aun cuando no fuesen, como lo son, análogas a todas las demás de su clase, con la buena fe de nuestro “Seminario”?

Y por otra parte ¿sabe o no sabe el articulista que aquellas condiciones debieron insertarse, como se insertaron, en “La Gaceta” de Madrid? Si no lo sabe, si ignora hasta lo más rudimentario en la materia, ¿dónde está su ciencia y competencia para tratar de la cuestión? Y si lo sabía ¿a que viene la exigencia de que lo publiquemos nosotros, como no sea a confirmar una vez más que su escrito no va dirigido a otra cosa, desde su primera a su última palabra, que a demostrar el carácter burlesco con que se ha permitido hablar de su buena fe?

Hemos querido dar esta extensa contestación para que no se nos crea miedoso o en la necesidad de ocultar algo; pero en adelante no tendremos la

candidez de dar gusto al enemigo, sobre todo tratándose de materias que son ya, salvadas de simple interés de una empresa mercantil.

Y ahora, desembarazados ya del libelista, digamos algo a sus editores.

No es costumbre de periódicos serios y dignos, como lo es "El Bajo Ampurdán", prestarse a ser instrumentos de innobles pasiones, insertando artículos claramente dirigidos a obstruir la realización de una obra pública de incuestionable utilidad y a manchar reputaciones personales; y aún la fecha atrasada que lleva el primer artículo sobre este particular, publicado por el semanario de San Feliu en 26 de octubre, nos hizo sospechar que antes de recibirlo aquella Redacción había sido visto y desechado por alguna otra. Pero sea de esto lo que fuere, ¿cuál pudo ser el motivo de prohibirle o darle cabida nuestro colega guixolense? A nuestro entender hubo ante todo y sobre todo ligereza o irreflexión, por no creer en el primer momento que la cosa tuviese tanta gravedad; pero habrá también algo de complacencia -¿por qué no hemos de decirlo?- al considerar inminente que se frustrase la realización inmediata de nuestro tranvía.

Comprendemos, en efecto, que los guixolenses y su periódico sientan cierta mortificación al ver esta villa y las demás de la línea hayan de enlazarse pronto por vía férrea, aunque modesta, con la red general mientras que San Feliu, población más rica, de mayor vecindario y no menos amante de los progresos materiales se ve precisada a vivir todavía de esperanzas. Pero, ¿tenemos nosotros la culpa de tal estado de cosas, ni es justo que paguemos aquel mal humos?

Procuren los guixolenses salir de su situación como hemos procurado nosotros salir de la nuestra y estén seguros de no encontrar aquí la más insignificante señal de oposición ni de disgusto.

Y por otra parte ¿ha de perjudicar en algo a San Feliu nuestro tranvía?

Lejos de esto, le ha de facilitar mucho sus numerosísimas relaciones con Palafrugell, y ahorrarle buena parte de las graves molestias y crecidos gastos que le ocasionan sus imprescindibles viajes a la cabeza del partido judicial. ¿Se disgustará, sin embargo, San Feliu por simple razón de exagerado amor propio? Esto fuera un vicio impropio de nuestra época y de personas ilustradas. No se ha desdeñado Palafrugell de venir a buscar el telégrafo a Palamós, ni se sintió rebajada la Bisbal de tenerlo que recoger de Palafrugell, como lo habíamos sacado nosotros de San Feliu.

No nos queda espacio para nada más, ni es tampoco necesario.

Com podem veure les coses s'havien posat molt tibants però encara s'havien d'agreuja més per culpa d'un altre litigi que va venir a sumar-se a aquest; va ser per causa de la pesca.

En el núm. 48, pàg. 381 ja es parla d'uns fets que es produïren en el port de Sant Feliu amb motiu de la pesca de la sardina que havia fet un llaüt per aquelles aigües d'una forma deslleial i que perjudicava els interessos dels pescadors de la vila.

Segons es desprèn de la nota que publica més endavant el *Semanario* en el núm. 54, pàg. 429, es tracta de la pesca amb llum artificial "a l'encesa" que s'està practicant sense una ordenació adequada i motiva que per part de les autoritats competents es nomeni una Comissió que ha de dictaminar.

Varen mobilitzar-se una colla de persones de tota mena, des de les autoritats de Marina a les forces polítiques de la comarca, i com passa en aquests casos es formaren dos bàndols, els que eren favorables a dita pesca i els que creien que havia de prohibir-se. Per explicar-nos la seva posició el “Semanario” publica en la primera pàgina del núm. 58 l’article següent:

#### LA CUESTIÓN DE LA PESCA

De visita a ciertas localidades, califica “El Bajo Ampurdán” la inspección practicada por la Comisión encargada de estudiar y emitir dictamen respecto de la pesca con boliche “a l’encesa”, compuesta de Excmo. Sr. Cesáreo Fernández Duro y del comandante del cañonero “Pilar” D. Emilio Hédiger.

Desde que en mal hora púsose sobre el tapete la cuestión de si el mencionado modo de pescar debía entenderse incluido en la Real orden de 14 de abril próximo pasado, hemos notado que tanto el citado colega guixolense como su antecesor<sup>4</sup>, venían indicando que más que con arreglo a la justicia se resolvería dicha cuestión en armonía con los intereses de determinados pueblos.

Así se desprende cuando menos del modo como trataron la cuestión “El Eco Guixolense” primero y “El Bajo Ampurdán” después.

Por este motivo y porqué no quisimos, ni queremos, que se crea sostenemos luchas de campanario; hemos eludido todo lo posible tomar cartas en este asunto; y si hoy lo hacemos, es con el pesar de ver que el colega aludido manifiesta en su último número, que se dice “que continuará permitiéndose (la pesca llamada “a l’encesa”) en las localidades que acaban de ser visitadas por los delegados del Sr. “Ministro del Ramo”. Y como quiera que nuestra villa tuvo la honra de albergar a les Sres. Duro y Hédiger, y como tampoco hemos pretendido jamás ningún privilegio irritante, por más que en nuestra población son en corto número los pescadores que se dedican a esta clase de pesca y pocos los intereses creados, hemos decidido decir algo sobre el asunto, siquiera sea sólo para manifestar a “El Bajo Ampurdán” que tenemos mejor concepto formado de la rectitud con que no dudamos obra la citada Comisión.

Contrasta notablemente el lenguaje del colega con el de “El Palafrugellense” en este asunto. El “Semanario” de Palafrugell pinta muy bien la sinrazón de “El Bajo Ampurdán” y no podemos menos que aplaudir los elogios que hace del muy digno Sr. Comandante de Marina de esta provincia. El Sr. Giménez, persona a quien apreciamos por todos conceptos, sabemos ha despreciado, pues otra cosa no merecía, los conceptos vertidos por algunos paisanos del periódico de San Feliu sobre su modo de obrar en este asunto, y créalo este, la nobleza y el carácter del Sr. Comandante de Palamós y la respetabilidad de las personas que componen la Comisión dictaminadora se avienen mal con su afirmación gratuita de que el resultado de su visita a ciertas localidades les “será funesto para las pobres familias pescadoras del litoral”.

Nosotros entre el parecer de “El Bajo Ampurdán” y el de la Comisión, tendremos por mejor el de esta, pues creemos a las personas que la compo-

<sup>4</sup> Recordem, una vegada més, que *El Eco Guixolense* es va retirar de la premsa activa el 27 de juliol de 1884 per donar pas a *El Bajo Ampurdán* que va aparèixer el 1r d’agost del mateix any.

nen sobradamente capaces para resolverla, y vemos a aquel muy apasionado por la idea que defiende.

Terminaremos manifestando como “El Palafrugellense” que estamos plenamente convencidos que tan delicado asunto se resolverá en justicia y atendiendo a las conveniencias verdaderas de la generalidad de los pescadores, en cuyo favor tanto se ha interesado siempre el Ministerio y las Autoridades de Marina.

Encara hi ha un intent d'arranjar les diferències per part del *Semanario de Palamós* quan en el núm. 64 pàg. 510 diu:

Según noticias de última hora de “El Bajo Ampurdán” debe haber acordado ya la Junta Central de Pesca su dictamen contrario a las pretensiones de los pescadores de aquella villa en el asunto de “l'encesa”, añadiendo aquel que “El Semanario de Palamós” y otros que indica estaremos de enhorabuena.

Si nuestro colega no estuviese preocupado en contra nuestra, hubiera omitido hablar de nosotros en el sentido indicado, porque sin que intentemos censurar ni mucho menos el resultado que nos participa, es indudable que ni lo hemos procurado, ni llegamos siquiera a defender una ni otra de las encontradas pretensiones de los pescadores de diferentes localidades, y aun a veces de los de una misma localidad.

Lo único que hicimos fue defender a personas dignísimas que habían sido tratadas por alguno con poca consideración, y en cuanto al fondo de la cuestión desear que previo un maduro estudio se resolviese al fin con acierto y de una manera estable.

Estamos dispuestos siempre a responder de nuestros actos; pero no aceptamos aplausos ni responsabilidades por lo que no nos pertenece.

No sabem quina deuria ser la contestació que va donar *El Bajo Ampurdán* tot i que seria molt interessant llegir-la, però cert és que no va sentar gens bé al de Palamós que en el número següent, o sigui en el 65 pàg. 518, en una petita notícia de les seves “Gacetillas” diu:

“El Bajo Ampurdán” llena la mayor parte de su último número acumulando cuanto se le figura que puede desacreditarnos o disgustarnos, y hasta quiere pellizcar a nuestro Director con epítetos que ni en serio ni irónicamente tienen otra explicación que la tontería de quien los emplea.

En consecuencia hemos resuelto no volvernos a ocupar de aquel periódico y retirarle el cambio, siendo éste el último número que le enviamos.

Com hem pogut veure les coses anaven així entre els dos setmanaris però el pitjor del cas és que aquestes picabaralles no només afectaven les relacions entre les dues redaccions veïnes sinó que és una mostra de la guerra freda que hi havia entre les dues poblacions, tot plegat per una rivalitat mal entesa que avui dia s'ha anat superant gràcies a una major comunicació entre els pobles. Si hem recollit aquestes notícies i les hem publicat ha estat precisament per a mostrar la diferència que hi ha actualment en les relacions dels dos pobles. Avui, Sant Feliu i Palamós col·laboren mútuament en totes les causes o empreses destinades a millorar la nostra comarca del Baix



El port en construcció a principis de segle XX a la zona de la platja de la Catifa. Autor: Marull. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

Empordà en benefici de tots perquè hem anat aprenent que és d'aquesta manera que es poden aconseguir els objectius que ens són comuns.

## EL TRAMVIA DEL BAIX EMPORDÀ

Després de les polèmiques que hem publicat sobre aquest tema del tramvia, el Sr. August Pagès va continuar lluitant aferrissadament per aconseguir el seu objectiu i va continuar sense desmaiar la seva campanya per a interessar a bona part dels palamosins, que, com hem dit, foren els que varen cobrir la part principal de les accions que va caldre desembutxacar per a la realització de l'empresa. Si bé s'han publicat molts articles sobre el tramvia del Baix Empordà i no fa gaire temps va publicar-se un llibre dedicat a aquest en la col·laboració que sobre ferrocarrils de Catalunya està editant<sup>5</sup>.

No està de més que fem un resum dels principals fets que sobre el particular va fer el *Semanario de Palamós* alguns dels quals ja hem esmentat.

En el núm. 62 publica a la portada la constitució de la companyia anònima del TRANVÍA DEL BAJO AMPURDÁN amb la llista del Consell d'Administració que de fet són els principals accionistes del tramvia (4 desembre de 1884).

<sup>5</sup> Carles Salieron, El tramvia del, "El Treus de C", 1985

A la pàgina següent hi ha un escrit titulat "¡AL FIN!" que també val la pena i l'hem reproduït.

En el núm. 66 de primer de gener de 1885 una nota en la "Gacetilla" del *Semanario* ens fa saber que el Sr. August Pagès a causa de les moltes ocupacions, i principalment les que comporta la Gerència de la Societat Tranvía del Bajo Ampurdán ha estat rellevat del seu càrrec de director del *Semanario* pel Sr. Adrià Álvarez, i queda com a redactor cap el Sr. Fèlix Ribera.

En el núm. 69 ja ens fan saber que han començat les obres del ferrocarril precisament en el Km. 44 de la carretera de Girona a l'altura del barri de Llofriú (22 de gener de 1885).

En el núm. 75 de 5 de març del 1885 diuen des de Palafrugell que ha acabat la construcció del pont del ferrocarril sobre el barranc de la Fanga.

El núm. 91, de 24 de juny del 1885, ja fa saber que sobre les vies del ferrocarril de les obres que ja estan acabades en el poble veí de Sant Joan ha circulat una vagoneta de les que fa servir el personal de vies i hi han pujat invitats alguns dels redactors del *Semanario* per fer un curt recorregut i després han estat invitats a un esplèndid "lunch" a casa del Sr. Martí Roger, que es el director gerent interí, i també ho han remullat amb xampany per a brindar per la prosperitat del tramvia.

En el núm. 94 de 16 de juliol es fa saber que ja està llest el Km. 41 de la carretera, un dels més importants de la línia, i també la col·locació de més de cinc quilòmetres de via, s'espera que el proper mes ja arribarà la via a Palafrugell.

El *Semanario de Palamós* núm. 106, de 8 d'octubre del 1885, porta la notícia que ha recollit del nou setmanari de la Bisbal *El Eco Bisbalense* que diu que el dimecres passat fou col·locada la primera pedra a l'estació del ferrocarril del Baix Empordà que s'ha de construir a la Bisbal. Aquest setmanari ha fet un suplement extraordinari dedicat a aquesta efemèrides que ha estat col·locat també dins una ampolla de vi, convenientment tapada i lacrada i enterrada dins els fonament de l'angle sud-est de l'edifici junt amb una acta firmada pel president del Consell d'Administració i alguns accionistes així com el propietari dels terrenys que ha cedit per a edificar l'estació.

Fins ací los notícies que hem pogut trobar de la construcció del tramvia del Baix Empordà en el *Semanario de Palamós* que tanmateix no va poder veure acabades les obres i la seva inauguració per poc temps.

## LA FIL·LOXERA

El *Semanario de Palamós* va arregar de ple des del seu naixement el procés d'expansió d'aquesta plaga que havia entrat des de França tot just l'any 1879 al poble de Sant Quirze de Colera i que s'anava expandint lentament per tota la comarca de l'Empordà tot i les mesures que hom va prendre per a evitar la seva propagació<sup>6</sup>.

A través de les pàgines del *Semanario* anem veient setmana a setmana les controvèrsies que van provocar els diferents sistemes que es proposaren per a combatre la fil·loxera; entre els que volien establir un cordó sanitari a tot el llarg de la frontera i els que eren partidaris d'anar arrancant els ceps a mida que fossin atacats i canviar-los per ceps americans.

Hem de pensar que, en aquella època, la majoria dels masos de secà tenien la vinya com a principal mitjà de vida i el vi de la nostra comarca era bastant apreciat entre els mercats vinícoles. A causa del perjudici que ja feia temps que tenien a França en les seves vinyes, el vi que es feia a l'Empordà tenia una bona sortida i els agricultors de moment només tenien beneficis i confiaven que la cosa duraria molt més.

Per això encara no havien arribat a palpar les conseqüències del que vindria més tard.

El paisatge de la nostra costa (que en aquella època encara no havia estat batejada amb el nom de Costa Brava) era molt diferent de com el veiem ara; gairebé tots els turons que avui tenen, amb el verd dels seus pins, un encant especial, abans eren durant bona part de l'any gairebé pelats, i més pelats varen romandre quan fins i tot varen desaparèixer els ceps i quedaren abandonats. Bon exemple d'aquest paisatge, el tènica abans del 1930 al promontori del mas Juny, sobre la cala de s'Alguer.

Aquell mas, anomenat abans, el mas d'en Cama estava en una part de la

<sup>6</sup> La Phylloxera vastatrix és un insecte que destrueix els ceps atacant les arrels per alimentar el pugó que surt dels ous en un procés del cicle evolutiu del insecte. Segons sembla és originària de l'Amèrica del Nord on els ceps s'han enfortit amb el temps en una autodefensa i avui són els millors per a combatre aquesta plaga. Sembla que va aparèixer per primera vegada a Anglaterra el 1863 i passà al continent el 1865 on va anar arrasant lentament però progressivament totes les vinyes. Quan va declarar-se per primera vegada a Prada (1878) els viticultors de l'Empordà varen crear una Junta de Defensa sota tutela del Sr. Joan Miret, per a establir una mena de barrera antifil·loxera consistent a arrencar i cremar un bon nombre de ceps a tota la línia de la frontera, a les Alberes, per evitar la propagació i el pas cap al interior de la comarca; també fou cridat un perit francès, el Dr. Monnier que emprant un producte, la neolina i el sulfur de carboni, prometia combatre amb èxit la plaga. Però, encara que lentament, la malaltia dels ceps anava estenent-se per tot el principat; el 1883 ja havia arribat a algunes vinyes del Baix Empordà i els masos dels voltants de Palamós ja començaven a palpar-ne les conseqüències (De la Gran Enciclopèdia Catalana).



costa on havien dominat les vinyes i que després va quedar erm perquè no es va replantar i per acabar de adobar-ho un ramat de cabres es va cuidar de no deixar-hi créixer cap planta, arbust ni arbres; com passa a moltes parts del Mediterrani; com a les costes africanes.

En altres llocs varen començar, ja ben entrats els anys de la postguerra, a replantar els pins pinyoners i després el turisme va acabar de fer el restant. El canvi ha estat profund i ben pocs avui en dia poden arribar-ho a sospitar; com tampoc ho podien sospitar en aquell moment els homes que veien apropar-se la fil·loxera que aquella seria la causa d'un canvi tan rotund a les seves vides.

El setmanari ens informa del procés d'aquesta plaga d'una manera molt indirecta; hem de tenir en compte que Palamós no era precisament una vila eminentment agrícola però com que ho eren els pobles del voltant tampoc es deslligava del tot de les notícies que afectaven a aquest entorn i així llegim per exemple en el núm. 18 un anunci que hi publica la casa Vicens Ferrer de Barcelona d'un producte que diu que és molt eficaç per a combatre la fil·loxera; és la primera vegada que es fa esment d'aquest paràsit.

Després, en el núm. 27, ens diu que hi ha un agricultor de Palamós que està fent proves d'empeltar en el seus ceps esqueixos de ceps americans importats. (És curiós, però és exactament al revés el que calia fer, perquè la immunitat del cep americà radica principalment en les seves arrels; per això el que convé és plantar ceps americans resistent a la fil·loxera i després empeltar-los amb les varietats del país que millor convingui per a la mena de raïm que es desitja).

Un altre aconsella fer servir les propietats de la ginesta, tan abundant a les nostres contrades, per a combatre la fil·loxera. Mentrestant l'epidèmia anava avançant (núm. 48).

Uns altres prefereixen fer un viatge a França per estudiar sobre el terreny els remeis que estan emprant els agricultors afectats (núm. 34).

La Diputació Provincial nomena una Junta que ha d'estudiar la manera més efectiva de combatre-la; en surten comissionats els senyors Benet Falp, Pere Ordís, Pere Puig i el Sr. Pompeu Quintana (núm. 62).

Amb tot s'espera poder fer una bona collita de raïms, perquè enguany coincideixen dues llunes plenes en un mateix mes i això diuen que és bo (núm. 75 de 5 de març de 1885).

Sembla que finalment hom adopta el sistema d'importar ceps americans o be canviar de cultiu; és a dir treure la vinya i plantar arbres fruiters.

Es reconeix el fracàs de l'estació antifil·loxera i es recomana la replantació de la vinya amb ceps americans (núm. 94).

Finalment tornem a parar atenció en un anunci per acabar amb les notícies o esments que de la fil·loxera fa el setmanari. Es tracta d'un anunci que diu que tenen tota mena de ceps americans garantits i de personal pràctic per a fer tota mena d'empelts (núm. 109).

Tanmateix, com ja hem dit al principi, poc podien pensar els agricultors el trastorn que aquesta epidèmia portaria al país; per a la majoria va representar la ruïna i haver d'abandonar molts dels masos, per a altres, que en varen saber aprofitar l'experiència, els va representar l'adopció d'unes noves tècniques per a millorar la qualitat del fruit i iniciar la creació i comercialització de nous vins, com per exemple els de la comarca de l'Anoia o del Penedès que varen iniciar-se en la tècnica de la Xampanya.

A l'Empordà també en tenim un exemple, amb els de Perelada; o bé aquells pobles que varen canviar de cultiu i s'iniciaren en les plantacions d'arbres fruiters com a la part de l'Armentera.

Palamós, com que tenia un terme municipal molt petit i la vinya no hi era massa abundant, es pot dir que no en va rebre les conseqüències com els pobles agrícoles de la rodalia, com per exemple Sant Joan, que tenia alguns masos dedicats a aquest conreu, gairebé totes les terres de secà que no eren suredes estaven plantades de vinya, com per exemple el mas Canyet, que ja no va poder subsistir i fou un dels primers que va ser abandonat.

## EL CÒLERA<sup>7</sup>

Palamós, també durant aquest període, va veure apropar-se una epidèmia de còlera que afortunadament no va apoderar-se de tota la comarca com ho havia fet en èpoques no molt llunyanes i que estaven encara en el record dels seus habitants: però si la fil·loxera va deixar gairebé indiferent la majoria de la gent, no va passar el mateix amb el sol anunci d'una epidèmia de còlera que no estava gaire lluny i s'anava apropant. Per desgràcia la humanitat ja havia sofert mantes de vegades aquesta mena de plagues que a voltes fins i tot havien fet témer la seva pròpia extinció. Catalunya

<sup>7</sup> Còlera. Malaltia infecciosa aguda causada pel "Vibrio Cholerae".

Al segle XIX i començament del XX s'estengué del seu país d'origen, el delta del Ganges, a tot el món. Actualment n'hi ha focus endèmics a l'Índia, Pakistan i Birmània.

L'home n'és l'única font de contagi, i la transmissió es fa per contagi directe o per l'aigua de beguda, la llet o els aliments contaminats.

El temps d'incubació del còlera és d'unes quantes hores a tres dies, i la malaltia comença amb una diarrea que aviat és acompanyada de vòmits violents.

Progressivament s'instaura un quadre clínic greu a conseqüència de la deshidratació, de l'acció de la toxina del còlera i de l'activitat d'altres bacteris intestinals. Els malalts s'han de sotmetre a un aïllament rigorós i cal vacunar el sector de la població amenaçats (de l'Enciclopèdia Catalana).

mateix havia estat molt castigada alguns segles abans i bona part de la seva decadència era deguda al gran descens de la seva població com a resultat d'aquestes epidèmies.

Si avui en dia gràcies a la sanitat i a la medicina l'home ja no tem aquesta mena d'malalties, cal fer-se càrrec dels temors dels nostres avant-passats i per a comprendre'ls no cal sinó passar una mirada a les pàgines del setmanari i aviat ho sabrem.

Estem a juliol de 1884; és dijous i ha sortit el núm. 40 d'aquest periòdic local. Des de fa alguns dies ja corren alguns rumors d'una pesta que diuen que s'està estenent per la nació veïna i algú cerca notícies a les pàgines de dins. Efectivament, en la "Gacetilla" apareix una nota que fa estremir els lectors de Palamós, diu així:

A causa d'haver-se declarat el còlera a Tolón el Govern ha pres les més rigoroses precaucions per a evitar que ens entri a casa; una d'aquestes ha estat la de declarar sospitoses totes les procedències marítimes franceses.

Al comerç marítim, doncs, li ha sortit un nou enemic: el nostre port ha començat a sentir-ne les conseqüències, ja que per evitar donar una volta per Mahó i uns quants dies de quarantena han deixat d'efectuar el seu viatge de Barcelona a Cette o Marsella quasi la totalitat dels vapors que setmanalment ho feien i tocaven el nostre port.

El dia 26 fou enviat per la Sanitat d'aquest port al llatzaret de Mahó un xàbec que venia de Marsella, i el 29 dues falues que venien de Cette.

**A continuació hi ha una altra notícia que diu així:**

La Junta Municipal de Sanitat, va reunir-se el dilluns matí, i acordaren prendre enèrgiques mesures perquè la neteja pública sigui real i perquè no es puguin vendre articles de consum que puguin perjudicar la salut.

Les disposicions que s'han pres han estat fetes públiques per mitjà d'un pregó i confiem que els habitants d'aquest poble comprendran que el compliment exacte de les mateixes poden ajudar molt a evitar que una terrible plaga caigui sobre nosaltres i obligui a les Autoritats ha haver d'emprar el càstig per a fer-les complir. Esperem que així no sigui, i per tant l'Alcalde, l'Ajuntament i la Junta de Sanitat, sabran complir amb el seu deure i fer que no siguin lletra morta les seves disposicions, prescindint de tota consideració i recordant que "Salus populi suprema lex est".

En el número següent, amb el títol EL CÒLERA, a la primera pàgina es publiquen una colla de recomanacions del que cal fer i també del que no s'ha de fer, per a instruir la població. Algunes d'aquestes recomanacions no són gaire beneficioses, tenint en compte que alguns conceptes sanitaris encara estaven molt lluny d'ésser coneguts com avui dia; per exemple recomanen no menjar gaire fruita i en canvi diu que cal veure força aigua pura de les fonts naturals. Però en general la majoria de les recomanacions són bones. És molt possible que totes aquestes normes sanitàries fossin escrites pel Dr. Cándid Figa, però no estan firmades.

Al cap de Creus el Govern ha disposat que el canoner “Pilar” estableixi la vigilància de les aigües per a col·laborar a fer més efectiu el cordó sanitari que s’ha establert a la frontera amb França.

En el port de Palamós es va donar un cas curiós que demostra el pànic que la gent sentia davant la possibilitat de contraure el còlera; la nota que publica el setmanari núm. 43 diu així:

El cambrer del vapor “Cataluña” amarrat abans d’ahir al nostre port, i que va sortir cap a Cette el mateix dia, sens dubte davant el temor a haver d’anar a un país infectat va voler desembarcar per no continuar el viatge; però com que el capità del vaixell s’hi va oposar, es va tirar a l’aigua i vingué nedant a terra.

Amb el títol EL CÒLERA MORBO ASIÀTIC el setmanari núm. 44 de 31 de juliol de 1884 publicava a primera pàgina aquest article firmat pel Dr. C. Figa que crec és molt eloqüent i al mateix temps ens serveix d’excel·lent informe dels detalls que d’aquesta malaltia es tenien aleshores.

L’atenció general està fixada a la invasió colèrica a què es veu amenaçada Europa en aquests moments. L’instint de conservació s’ha aguditzat i està atent davant les notícies que van arribant a totes hores de les ciutats infectades, es desvetlla a dins de tothom, i la gent cerca àvidament l’evolució del terrible mal, dels antecedents, causes, origen, característiques i sobretot dels recursos efectius que poden oposar-se al seu camí, pal·liar els seus efectes dins les poblacions que tenen la desgràcia de hostatjar-lo, i en aquest cas del remeis aconsellables per a combatre les seves per desgràcia mortals escomeses. Tota la premsa, per a satisfer aquesta justificada curiositat, publica cada dia extensos articles sobre el tema del còlera, i nosaltres per la nostra part anem també a seguir l’exemple dels col·legues tot i exposar-nos a haver de repetir moltes coses i apuntar dades d’altres revistes.

La paraula “Còlera” segons Littré i Robin té la seva etimologia del grec i significa “canal” i vol indicar amb això la gran fluïdesa de materials diarreics que ocasiona aquesta malaltia al desgraciat que la pateix, que és comparable a un veritable canal al qual van a parar tots els líquids del cos.

És opinió generalment acceptada que el còlera és una malaltia exòtica, desconeguda a Europa abans de l’any 1823, que no ha estat importada de l’Àsia fins que la major facilitat del transport ha fet més freqüents i ràpids els viatges i comunicacions amb l’Índia, la seva pàtria veritable.

Hi ha a la confluència dels rius Ganges i Djumna uns terrenys pantanosos, en els quals hi ha gran abundància de detritus de matèries orgàniques de tota mena, que per l’acció de l’aigua estancada i de l’aire caldejat per un sol abrasador, es descomponen i podreixen i infesten aquella comarca malsana i pestilent. Les pràctiques religioses del país obliguen a aquells que les practiquen a reunir-se precisament en aquests llocs per a verificar les ablucions en el riu sagrat, a certes èpoques de l’any, i a l’aglomeració de les caravanes, la manca de condícia dels pelegrins, unit a les condicions d’insalubritat del país i l’excessiu calor, generen el miasma colèric que es desperta ràpid i actiu i es rabeja sens pietat en aquells desgraciats.

Els cadàvers dels que moren queden sense sepultar, i les seves emanacions pútrides són com un reforç al miasma, que multiplica i rebla els seus atacs.

Els que tornen als seus llocs d'origen transporten l'epidèmia a altres terres, a voltes molt llunyanes. El còlera és, doncs, "endèmic", és a dir, nascut i permanentment establert, però en el delta del Ganges es converteix en "epidèmic i viatger", quan es donen aquestes circumstàncies apropiades.

Des de 1781 en què s'assenyala per primer cop la seva existència a l'Índia, l'itinerari de les seves correries és el següent. El 1781 ataca el còlera un cos d'exèrcit anglès a Sanjam (costa de Malabar) i l'any següent es declara a Madràs. El 1817 Jessora és envaïda i el 1820 arriba a les boques de l'Indo. Un any més tard Bagdad, Bassora i Ispahan en són atacats, i el 1822 visita la Mesopotàmia i arriba fins a les costes del SE del mar Negre. El 1823 amenaça per primer cop a Europa i envaeix l'Astrakan. Si bé durant els tres anys següents semblava haver perdut força, el 1827 pren gran increment a Bengala i l'Índia: per primera vegada passa al nord de l'Himalaia que havia constituït fins aleshores una veritable barrera pel centre d'Àsia. Cabul, Bukara i les costes del mar Caspi i del Mar d'Aral foren envaïdes. En 1829 rebrota en aquest mateix lloc, a Pèrsia i a Geòrgia i es declara amb gran virulència a Orenburg i poc temps després per segona vegada a Astrakan (juliol de 1830) i 21 dies després apareix a Saratof ja en el Volga. Pel setembre ja era a Odesa i Moscou. D'Odesa s'escampà en totes direccions, va passar a Moldàvia, després a Hongria i per fi arribà a Viena a l'agost de 1831. A l'octubre envaeix Riga, la vella Prússia, l'Elba i Hamburg. Després la Gal·licia, Polònia, Bohèmia, Moràvia i Saxònia, i es va parar a Baviera i Francònia. Els països de la ribera del Rhin se'n lliuraren; Estokolm fou només l'únic punt de la Suècia visitada per l'epidèmia. Noruega, molt poc i Dinamarca va escapar-se totalment de l'escomesa. En canvi, des d'Hamburg va passar en tres setmanes a Sunderland (26 d'octubre de 1831). Londres i Edimburg foren aconseguits el febrer del 1832 i Dublín el mes de març i al mateix temps París i Calais. Entre els mesos d'abril i maig tota Irlanda i el nord de França. A penes acabava d'arribar a Dijon el mes de juny que ja es manifestava al Canadà, Quebec i Mont-real (Amèrica del Nord). El Còlera s'estengué ràpidament per les principals ciutats dels Estats Units: el primer de juliol de 1832 esclatà a Nova York i poc després a Filadèlfia i Baltimore i tota l'Amèrica del Nord. Nova Orleans fou envaïda al novembre.

El 1833 Mèxic fou atacat (juny), a l'agost esclatà a Vera-Creu, i mentre l'istme americà estava en plena epidèmia apareix altra vegada el còlera a Europa, aquesta vegada per Lisboa (juny de 1833) s'esllangueix a l'hivern a Portugal, però a la primavera entra a Espanya (1834) saltant els cordons sanitaris. Andalusia i Castella la Nova són particularment atacades. Gibraltar va sofrir majorment els seus estralls i Barcelona va quedar espantosament delmada. Des d'ací va anar a parar a Cette, Marsella, Tolon, Niça, Gènova (agost de 1835), Lombardia, Liorna, Florència, Trieste (tardor del 1835) i va tornar a països orientals d'on havia sortit per a envair l'Europa cinc anys abans.

El 1847 torna a aparèixer el còlera a Astrakan i com l'altra vegada va avançar cap al NO., envaeix Moscou, i va regnar durant tot l'hivern de 1848



Front marítim des del moll comercial de Palamós a principis de segle XX, amb les barques de suro. Autor: Valenti Farnoli. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

i es va estendre per a seguir el mateix passeig que havia donat entre el 1830 i el 1835 amb lleugeres variacions. Després de caminar sempre cap al NO va tornar a Amèrica i des d'allà va tornar a Europa, aquest cop per Marsella (agost de 1849) i va anar-se extingint tot marxant per les costes de la Mediterrània cap a l'est, cap al seu punt d'origen.

L'epidèmia de 1852 a 1855 diuen els epidemiòlogues que va ser una recaiguda de l'anterior.

L'epidèmia de 1865 és quelcom diferent de les anteriors per la raó de haver-se importat el còlera per via marítima. Des de Hedjaz, per les naus que venien de Calcuta i Bombai carregades de pelegrins es portà l'epidèmia a Suez.

Acte seguit esclata el còlera a Alexandria i des d'ací s'escampà a Constantinoble, Smirna, Marsella, Odesa i molts altres ports d'Europa i Amèrica.

Els darrers senyals d'aquesta invasió es sentiren a París (1873), Bohèmia i Gal·licia.

Es fa difícil donar el nombre de víctimes que ha ocasionat el còlera en les diferents èpoques i fora un tant imprudent recordar-ho en aquests moments, però la mortalitat que actualment es reconeix és d'un 60% del número dels atacats.

Encara varen seguir els articles que el Dr. Càndid Figa va anar publicant en els números 45, 46 i 47, tots ells molt ben redactats i de cara a instruir els palamosins i també de tranquil·litzar-los i més que res preve-

nir-los per evitar que l'epidèmia entrés a la vila ja que com a port de mar el perill era més gran.

Resumit de la seva lectura es veu que si bé encara la medicina no havia trobat el remei eficaç per a combatre, en els malalts afectats, la seva causa ja estaven sobre la pista de quina en podia ser aquesta.

El govern francès va enviar uns científic, deixebles de Pasteur, a Egipte per estudiar sobre els afectats de la malaltia i donar un informe per a veure d'arribar a esbrinar quina era aquesta causa; es feren 24 autòpsies que demostraren que hi havia uns microorganismes en els intestins i uns filaments molt tènues que suposaren que podien ser uns microbis específics.

Els alemanys també varen enviar la seva comissió dirigida per Koch i varen trobar també uns bacils en els budells dels colèrics que varen suposar que podia ser la causa de la malaltia; però de moment no havien pogut arribar a una conclusió definitiva.

En el núm. 49 ja ve una nota que diu que a Alacant s'han donat alguns casos que se suposa va portar un vapor que va venir d'Algèria i per tant queda declarat en quarantena.

A Barcelona queden suspeses enguany les festes de La Mercè a causa de les circumstàncies anormals del país i per a salvaguardar la salut pública, núm.50.

També s'ha sabut d'alguns casos de còlera en pobles de la província de Lleida.

S'està acabant l'estiu i de moment no hi ha males notícies a la comarca si bé es confirmen els casos de Lleida i Alacant. En canvi a França sembla que ja va de baixa però ara està fent estralls a Nàpols, núm. 51.

Núm. 53 (2 d'octubre de 1884) s'han donat alguns nous casos a Barcelona on les autoritats estan vigilant atentament per evitar la propagació.

Núm. 56 com que de moment no s'han donat més casos a la península s'ha suavitzat un tant la vigilància dels vaixells que circulen entre els ports de tota ella així com els procedents d'Anglaterra, Alemanya, Bèlgica, Holanda, Marroc i algun altre. Els que vinguin de ports que estiguin declarats sospitosos o infestats hauran de fer quarantena en els llocs indicats per un temps de 10 o 15 dies.

Quan semblava que a França les coses ja estaven solucionades ha arribat la notícia que a París ha arribat el còlera (13 de novembre de 1884).

Núm. 90 (juny 1885) quant havia passat un temps sense declarar-se cap cas de còlera i tot feia suposar que havia desaparegut de la península s'han tornat a donar més casos a València i també a Múrcia, Madrid i

Castella, es veu que amb la calor s'ha revifat el mal.

El còlera va en augment a València, Múrcia, Castelló i Madrid però també s'han donat nous casos a Alacant, Toledo, Conca i Saragossa.

Núm. 92 el Dr. Ferran ha confeccionat una vacuna amb cultius del "baccilus virgula" que creu podrà combatre l'epidèmia però té molts contraris i cal fer una colla de proves abans de poder emprar-lo amb els malalts que es prestin a deixar-se inocular.

Les notícies que arriben a Palamós des del dimarts 21 de juliol de 1885 són molt alarmants. Al poble de Torroella de Montgrí s'han registrat uns casos que fan sospitar que poden ser de còlera i el setmanari publica en el seu núm. 95 la notícia tot afegint que el Sr. Governador Civil ha enviat una comissió al dit poble per esbrinar lo que està passant.

En el núm. 96 el setmanari diu:

Amb motiu de les notícies alarmants que han circulat aquests dies sobre la situació angoixosa que està passant la vila de Torroella hem notat alguns símptomes d'excitació en el nostre poble que està molt impressionat i nerviós.

Aconsellem la més perfecte calma tan necessària en aquestes circumstàncies. Les autoritats totes vigilen amatents i enèrgicament per a preservar a Palamós de la terrible plaga i convé que tinguin confiança amb ella tots els nostres veïns: que retorni la tranquil·litat als ànims perquè ens consta que hi ha la intenció de fer tot l'humanament possible per evitar el mal.

En el núm. 97 ens assabantem que ja són un centenar els morts que s'han produït a Torroella des del dia 11, en què es va declarar l'epidèmia, al dia 31 d'aquest mes de juliol de 1885.

Hi ha una altra notícia en el mateix setmanari que diu:

Mercix el nostre aplause les mides adoptades a aquesta població i la veïna de Sant Joan per evitar que entri l'epidèmia regnant. Esperem que s'aconseguirà l'objectiu proposat, i que no es causaran molèsties innecessàries als viatgers. Per a evitar que els que venen de punts infestats entrin als dos pobles sense ser prèviament inspeccionats pels metges, s'ha establert un servei complet de vigilància que voluntàriament presten de dia i de nit els veïns. També s'han construït dues casetes de fusta a la platja de la Fosca i hom compta amb alguna altra d'obra per aquells voltants perquè si fos necessari podrien albergar les persones sospitoses i que han de romandre en observació. El servei de fumigació és immillorable. Sembla que amb aquestes mides ha tornat la tranquil·litat a l'ànim dels veïns, alguns dels quals estan molt alarmats des de l'aparició del còlera a la comarca empordanesa.

En el núm. 98 corresponent al 13 d'agost de 1885 es dona una llista dels pobles de la província de Girona que fins ara han estat envaïts per l'epidèmia són, si no hi ha alguna equivocació, Ogassa, Sant Joan de les Abadesses, Capsec, Sant Joan les Fonts, Olot, Colomers, Jafre, Verges, la Tallada, Canet de Verges, Bellcaire, l'Escala i Torroella de Montgrí. En



aquest últim punt sembla estar decididament en descens; en els altres són poques les defuncions que fins ara s'hi ha donat, la qual cosa demostra la seva poca importància.

I a la pàgina d'anuncis n'hi ha un d'una farmàcia del poble que ocupa gairebé tota la pàgina i que promet la destrucció de totes les miasmes per a evitar la major part de les malalties.

Amb títol de LA QÜESTIÓ SANITÀRIA publica un article el setmanari núm. 99 en el qual es parla de les tres epidèmies que ha sofert la ciutat de Barcelona en el que va del segle XIX, i que considerem interessant consignar pel seu interès històric.

El 1834 va aparèixer per primera vegada el còlera a Barcelona. Pot dir-se que va quedar aïllada la ciutat, perquè amb el increment de la Guerra Civil, i estant molt acalorades les passions polítiques, la por de caure en mans dels carlistes va retindre molts barcelonesos a les seves cases. Dels pocs que aleshores emigraren, uns, els més pocs, passaren a l'estranger i els altres als pobles veïns, de tal manera que si hi va haver aïllament va ser per pura necessitat; perquè lliures eren les entrades i sortida, encara que només de dia, perquè la ciutat estava encara emmurallada; i tot i aquell llibertat, va paralitzar-se el comerç, es tancaren les tendes, i les poques fàbriques que aleshores hi havia suspengueren el treball. Un altre fet cal remarcar: havent estat poca o escassa l'emigració, el còlera no es va propagar, només hi va haver algun focus aïllat a Gràcia; barri extraradi de Barcelona en aquell temps.

El 1854 va tornar a aparèixer i es va escampar per Barcelona estant la nació entera en plena revolució. Imperaven aleshores en les capitats i pobles més importants les Junes Governatives més o menys independents, regnava l'anarquia en molts pobles, i encara hi va haver intents de rebel·lió a l'exèrcit, que el general Manuel de la Concha va sufocar i castigar amb gran celeritat. Ocupats els governants com estaven en les qüestions polítiques, limitaren les mides sanitàries a la quarantena marítima; i tot i permetre l'entrada i sortida de la ciutat a totes hores també quedaren paralitzats els treballs. I com que l'emigració fou nombrosa, perquè a més del temor que es tenia al còlera, s'hi afegí el que es tenia als nous trastorns, i es varen emplenar d'emigrants els pobles veïns i les comarques properes i poc a poc es va anar escampant el terrible mal per tots ells, en un espai de temps molt curt, i fou terrible el mal que s'ocasionà a la majoria d'ells.

El 1865 va sofrir per tercera vegada Barcelona l'epidèmia de còlera.

El ministeri que aquell any governava la nació era el general Odonell i no va prendre més mides de precaució que les quarantenes marítimes; i encara va retardar tot el que fou possible la declaració oficial de l'existència

del còlera per a no haver d'adoptar tan aviat aquella mesura. Però també aquesta vegada va quedar paralitzat el comerç i la indústria: sense que poguessin reanimar-los l'esmentat ajornament, ni la supressió de traves en l'interior i en la frontera terrestre. Digne és de notar-se igualment que amb l'emigració va coincidir el contagi, i no va ser aquella tan nombrosa com en 1854, per haver demostrat l'experiència que no hi havia poblacions refractàries a la plaga de que fugien, tampoc la propagació va arribar a les proporcions que va tenir l'epidèmia anterior.>>>

Ara que ja ha minvat la virulència de l'epidèmia i sembla que s'està entrant en un període resolutiu ja es poden donar algunes dades oficials del nombre de defuncions. Aquestes dades corresponen fins al dia 2 de setembre de 1885 (núm. 102).

En total el nombre d'atacats de tot Espanya és de	233.726	
En total el nombre de defuncions de tot Espanya és de	85.908	36%
En total el nombre d'atacats a la província de Girona	782	
En total el nombre de defuncions a la província de Girona	186	23%

L'epidèmia va començar a la part de València després va passar a les de Múrcia, Castelló i Alacant. A les províncies de Girona, Barcelona, Lleida, Osca i Tarragona no ha tingut gaire virulència. També foren atacades les de Conca, Ciutat-Reial, Terol, Saragossa, aquesta darrera és la que ha tingut més nombre d'atacats, i quant a mortaldat ha estat València la més afectada pel fet de ser la primera en rebre el mal i no estar preparada en els primers moments. Al centre de la península apenes ha fet estada, només Aranjuez n'ha patit les causes.

En el núm. 104 ens assabentem per *El Eco bisbalense* que la festa Major de la Bisbal ha quedat suspesa de moment per causa de les condicions sanitàries de la comarca.

**ESPERANÇA PERDUDA.** És el títol de l'encapçalament de la portada de setmanari núm. 108 i que resumeix les proves fetes amb la vacuna del Dr. Ferran contra el còlera en diferents laboratoris d'Espanya i de l'estranger.

Segons sembla no han donat resultat i per tant de moment no es pot comptar amb un remei efectiu. Tanmateix s'han fet una colla de manifestacions i burles com és costum en el nostre país sense pensar que no es tracta d'assumptes de política o de campionats sinó que és un cas d'interès humanitari i el que es pretén és millorar la salut pública.

Finalment, en el núm. 109 de 29 d'octubre del 1885 hi ha notícies millors per als nostres avis. El port de Palamós comença a experimentar un moviment i una activitat que havia perdut en aquell llarg període

que ha durat la quarantena a què estaven sotmesos la majoria dels ports de la Mediterrània. El llaüt "Ampurdanesa" ha estat el primer a ser admès lliurement procedent de Barcelona després d'haver-se declarat "net" aquell port.

També a l'església parroquial d'aquesta vila, el diumenge dia 14 de novembre de 1885, es va cantar un solemne "tedéum" en acció de gràcies per haver-se lliurat la vila d'aquesta espantosa plaga.

Certament cal reconèixer que essent Palamós un port de mar el perill era molt gran si no es prenien mesures dràstiques, però també gran era el perjudici que n'havia de rebre el comerç si es tancava d'una manera rotunda; i hem de convenir que va ser una papereta que varen saber resoldre els homes i les autoritats d'aquell temps amb molt d'incert.

## EL PORT DE PALAMÓS

El port va ser sempre un dels principals temes del setmanari, però per desgràcia, durant els dos anys i escaig que va durar la seva publicació poca cosa es va poder realitzar de tot allò que tantes vegades es demanava en les seves pàgines i encara tardaren molts anys ans no es féu realitat la construcció de l'escullera que de fet havia de fer-lo més segur i espaiós.

Ja en el seu primer número, el setmanari, dedica un article a parlar-ne i entre altres coses diu així:

Sembla impossible l'estat de deixadesa en que avui es troba; de res ha servit que se'l declarés port de 2º ordre i d'interès nacional. Si amb aquests dos noms s'ha cregut haver fet ja bastant perquè per si sol es convertís en un port d'excel·lents qualitats, la cosa canvia d'aspecte doncs no sabíem encara que només escrivint una línia s'acabarien les obres sense fer cap esforç i sacrifici, com en tota empresa pública. La reparació i prolongació del port de Palamós és d'interès i fins i tot de prestigi nacional; ho reclama la protecció deguda a la navegació en general i ho exigeix la bona correspondència que devem a les nacions estrangeres que ofereixen abric als nostres vaixells en molts de ports, mentre nosaltres, en les vint-i-sis lligües que hi ha de Cap de Creus a Barcelona sols tenim, i encara incomplets, la badia de Roses i el port, gairebé destruït, de Palamós.

En dues ocasions hem vist renovar els treballs de l'escullera del nostre port, però mai s'ha fet gran cosa, ja sigui pel poc temps que han durat aquests, degut a lo minses que han estat les quantitats assignades, o bé per manca d'un projecte que aplegant la circumstància de construir un lloc de refugi, que no seria molt costós, hi hagués persones de valuosa influència que aconseguissin del govern la protecció necessària per a la realització d'una obra en la que tant interessat deuria estar el comerç i tota la navegació.

Però abans que tot, és de més imperiosa i urgent necessitat acudir a l'indispensable reparació de la part de moll que només espera el primer temporal



Vista del moll comercial l'any 1911. Autor: Àngel Toldrà Viazo. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

per envair el reduït espai que avui poden ocupar els vaixells. Amb aquesta operació i la més senzilla de netejar el fons, a fi i objecte de que augmentant la profunditat no es mogués la mar que avui dia aixequen els vents del sud i poguessin trobar-hi refugi els vaixells de gran calat, podria esperar-se una resolució més avantatjosa als interessos d'aquesta província que donés per resultat la construcció d'un port, tal com la naturalesa ha destinat dotar a aquesta població...

Després es parla de l'imminent construcció del ferrocarril de via estreta que farà encara més necessari un port com cal perquè serviria per unir el litoral amb l'interior de la comarca que amb els seus productes podrien aprofitar millor el intercanvi, cosa que seria molt beneficiosa per a l'economia del país, i prega al diputat d'aquest districte que s'encarregui de la consecució de totes aquestes obres que podrien donar ocupació a molts obrers que ja comencen a sentir la manca de treball a causa de la crisi de la indústria surera.

Aquesta petició tan necessària va tardar encara 19 anys a fer-se realitat, ja que fins al 1902 no varen començar les obres de l'escullera i el moll de càrrega i descàrrega per a fer-lo més segur i espaiós i facilitar el que poguessin amarrar totes les embarcacions, fins i tot els vapors de més tonatge. Són més eloqüents les fotografies que d'aquella època tenim que les mateixes explicacions.

Tanmateix repassarem una mica les notes que sobre el port ens dona el setmanari per ajudar a veure els fets que succeïren en aquells temps. En el núm. 3 ens parla d'un fort temporal de llevant acompanyat de pluja i vent que va obligar moltes embarcacions a refugiar-se dins el port i després del meravellós espectacle que oferien, una vegada passat el mal temps, les barques de pesca amb totes les veles desplegadas, a dins el port, perquè s'assequessin al sol. En el núm. 7 es parla de les restes de la corbeta "Maria Blanca" que va anar a embarrancar a la platja de Palamós per haver trencat les amarres i va ser destruïda per les fortes onades; en el mateix es parla de la conveniència de dragar el fons del moll.

En el núm. 11 torna a haver-hi un fort temporal, aquesta vegada del NE que va portar a moltes embarcacions a cercar refugi al port però no totes hi tingueren cabuda i hagueren de sortir algunes d'elles a capejar el temporal o cercar refugi en algun altre lloc. El setmanari fa una crida preguntant al Sr. Ministre que faci arreglar la punta de l'escullera per a donar cabuda a més embarcacions. Estem a 8 de desembre de 1883.

Núm. 13. Nou temporal i passa el mateix; algunes embarcacions han de deixar el port per no haver-hi prou cabuda, i diu el setmanari: "no és un delictes de lesa humanitat que per no arreglar un port que l'Estat té declarat de refugi s'exposin les vides de tants homes?"

En finalitzar l'any 1883 diu que han fet entrada en el port un total de 386 vaixells, sense comptar els que han fondejat a la badia cercant refugi i els que han hagut de sortir-ne en els dies de temporal.

En el núm. 25 es diu que afortunadament el darrer temporal ha netejat una mica de sorra el fons del moll i que ha estat una sort ja que no hi ha presupost per a fer-lo dragar aquest estiu. També parla del fet curiós que uns estols de més de mil ànecs estiguessin la segona setmana del mes de març aposentats sobre les aigües de la badia.

A primers d'abril torna a haver-hi un fort temporal que va portar les ones fins molt a prop del casino de Sant Antoni, i a Sant Feliu va trencar les amarres de dos vaixells que hi estaven fondejats lo que va ocasionar la pèrdua d'un d'ells i l'altre fortament avariat. Afortunadament no hi varen haver víctimes ja que els tripulants varen abandonar-los a temps.

El núm. 30 del setmanari publica la bella poesia "PALAMÓS" de Bonaventura Carles Aribau dedicada a una bonica dama que diu va captivar-lo un dia que navegant amb una barca va entrar dins el port i que tot i que ja és conegut de molts no ens hem resistit a la temptació de torna-la a reproduir.

## -PALAMÓS-

Patró de la barca (aixís Déu vos dó bon vent i bon nòlit i millor retorn) mostràume la charta ahont vostre pilot dibuixa les costes llepades pels flots; que en ella sens dupte hi falta un escoll, que si l'investisseu ¡ay pobret de vos! Haureu vist mil voltes lo pasatje ahont lo Ter desemboca plè de gom a gom. Vireu per la drete veu l'ocàs del sol, no perdent de vista la platja pel nort. Passades les Medas (que son uns illots) veureu les muntanyes que muden de lloc la llanterna nova del màrtir glorios que en compte de fletxes empunya un bastó. Voltéu les "formigues" al peu del "Cap-gros" preparéu amarres que ja sou a port. Port ahont deposa lo vent son furor deixant a les ayguas, en constant repòs. Les naus aquí 's gronxan semblants a bressols moguts per la mare que fà dormir 'l noy. Asó es lo refugi mes segur del món, asó es la gran terra, asó es Palamós. Mes, de tanta calma no us fieu, patró: si hi salveu la barca, hi perdeu lo cor. No atrqueu de dia en lo trós de moll que alsà l'artifici (¿qui'l veurà conclós?) que d'alli a pocs passos li cau un balcó, de certa nereda temple lluminós. Si ella a la barana abocar-se vol i damunt vos clava aquells ulls de foc molt mes vos valdria que algun moro en cors vos portés a l'Àfrica i us posés grillons, puix del cautiveri procedent d'amor, ningú de la terra rescatar-se vol. Quants ella llambrega se rendeixen tots; que no vaja a l'era qui no vulga pols. Li diuhen Narcisa que es son nom de font més sols per la Perla la coneix tothom. Ja sabéu ahont para aquest nou escoll. No teulo en la chârta del vostre pilot.

Bonaventura Carles Aribau.

Aquesta poesia que hem transcrit literalment en el català poètic de l'autor és un document que també corrobora el que diu el setmanari sobre el port que falta concluir "en lo trós de moll – que alsà l'artifici – (¿qui'l veurà conclós?)"

Però en aquet país no cal impacientar-se que tard o d'hora tot arriba; vegem sinó el que publica el setmanari en el núm. 58 de 6 de novembre de 1884:

En contestació a una instància de l'alcalde d'aquesta vila a la Direcció general d'Obres públiques ha ordenat l'enginyer Jefe de la província de Girona que formulí i enviï el pressupost dels gastos que ha d'originar la reparació de les obres existents en el nostre port, limitant-se a lo més indispensable per ha que pugan prestar el servei a que es destinen; i al mateix temps també l'autoritza a que estudiï per separat un projecte complet de les que consideri necessàries per a l'ampliació i millora del port.

Com podem veure l'Estat, o els seus representants, ja eren molt magnànims en aquella època perquè autoritzaven l'alcalde que formulés un projecte d'unes obres. Qui no es conforma és perquè no vol.

Una nota curiosa és la del dia 11 de setembre de 1884 en que diu que s'han despatxat en les últimes setmanes set llaüts carregats de cebes del pla de Sant Joan per a la comarca de Tarragona. (Es veu que aquest tubèrcul del poble veí sempre ha estat molt apreciat)



Zona de la Planassa que, abans de la construcció del port, era el lloc habitual per al desembarcament de mercaderies. Autor desconegut. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

En el núm. 70 el setmanari publica un resum del moviment de vaixells i mercaderies que hi ha hagut en aquest port durant l'any 1884.

	Vaixells Vapor - Vela	Tones arqueig	Tripulants Kg.	Mercaderies	Valor Pessetes
Entrats	90 168	79.279	3.171	3.919,926	1.256,757
Sortits	91 171	79.993	3.176	1.471,394	1.943,052

Comparant aquest moviment amb el de l'any passat resulta una disminució de 43 vapors, 125 de vela, 55.809 tones d'arqueig, 2.836 tripulants, 1.353,008 quilos i un valor de 820,122 pessetes menys.

Aquesta disminució i la consegüent crisi experimentada va ser deguda a les fortes quarantenes que varen haver d'imposar-se, com a conseqüència de l'epidèmia de còlera, en els ports nacionals i estrangers.

Però no tot són males notícies perquè el dia 29 de maig del 1885 surt a *La Gasetta* l'anunci de la subhasta de les obres del port de Palamós tal com va anticipar-ho el Sr. Diputat d'aquest districte Don Albert Camps en el núm. 86.

També l'epidèmia de còlera va de baixa i ja es comença a notar un cert augment del tràfic del port en arribar el mes de setembre de 1885;



Sortida dels treballadors de la fàbrica de suro Berton i Delibes. Autor: Marull. Procedència: Fons d'imatges del Museu de la Pesca.

aquesta setmana el vapor “Cámara” de la matrícula de Sevilla ha descarregat més de dos mil dos-cents paques de suro.

La fragata de guerra “Carmen” ha fondejat davant el port; feia molt temps no s’havia vist en aquestes aigües un vaixell de la seva envergadura, però no ha estat possible poder visitar-lo perquè ha estat poc temps ja que va en viatge d’instrucció.

Per altra part ja s’estan preparant les vies per on han de circular les vagonetes que han de portar la pedra per a les obres de reforç de l’escullera. Tenint en compte que va ser el setembre de l’any passat que es va fer el primer pas per a mirar d’aconseguir que l’Estat destinés unes pessetes per a restaurar i millorar el port i ara estem a setembre del 1885 i la cosa ja està en marxa hem de convenir que ha estat un èxit.

Ara cal arreglar el camí del moll i els carrers que van a parar a la platja que estan intransitables, retirar un canó vell que hi ha al peu de la vorera de l’Estació de Salvament de Naufragos que posa en perill les persones que hi passen de nit i fer desaparèixer la claveguera que hi ha sota el Casino La Union.

<<Al peu de la carretera,  
prop de'l casino “La Unió”  
i'ls banys, hi ha una claveguera  
que llansa molt mala oló;

per xò en nom de la salut,  
en nom de tot lo vehinat,  
i de qui als banys acut,  
ho dihém a la Sanitat.>>